

Morálna istota sudcu a profesijná etika právniká – nástroje na dosiahnutie spravodlivosti¹

ICDr. JurijPopovič, univ. docent

<https://orcid.org/0000-0002-7631-7739>

Abstract: *The issue of fairness in the judiciary is very topical in contemporary society. Many experts as well as the general public are trying to find tools to achieve justice. As the justice system in the Church has expanded in the last decade, this issue is also relevant in the ecclesiastical justice system. Therefore, both the Church and the state are struggling to find effective tools to ensure justice and trust in the judicial system. The Church through the institution of moral certainty of the judge and the state through the application of the professional ethics of the judge, among other tools.*

Key words: *Moral certainty. Professional ethics of the judge. Justice. Law.*

Abstrakt: *Otázka spravodlivosti v súdnictve je v súčasnej spoločnosti veľmi aktuálna. Mnohí odborníci, ako aj laická verejnosť sa snažia hľadať nástroje, ako dosiahnuť spravodlivosť. Keďže v poslednom desaťročí sa v Cirkvi rozšíril systém súdnictva, táto problematika je aktuálna aj v cirkevnom súdnictve. Preto sa Cirkev aj štát usilujú nájsť účinné nástroje na zabezpečenie spravodlivosti a dôveru v súdny systém. Cirkev cez inštitúciu morálnej istoty sudcu a štát okrem iných nástrojov aplikáciou profesijnej etiky sudcu.*

Kľúčové slová: *Morálna istota. Profesijná etika sudcu. Spravodlivosť. Právo.*

---

¹ Štúdia vznikla ako výstup riešenia projektu KEGA 030PU-4/2022 s názvom *Design of teaching materials for university study of relevant moral values with a focus on allround and sustainable development of society.*

Úvod

Súdna činnosť cirkevných súdov sa v poslednom desaťročí rozšírila a stala sa intenzívnou v strednej a východnej Európe. Na začiatku svojej činnosť cirkevného súdnictva nebola všade celkom dobrá pripravená, personálne obsadenie týchto súdov nebolo ustálené aj po odbornej stránke vznikali určité problémy. Z tohto dôvodu vznikali problémy aj pri vykonávaní práce na súdoch. Problematika morálnej istoty v Cirkvi nie je novou témou, pretože na túto tému bolo publikovaných niekoľko článkov na vysokej úrovni.

Do centra pozornosti morálnu istotu sudcu postavil aj svätý Ján Pavol II. vo svojej encyklike *Veritatis splendor*.² V duchu tohto dokumentu budeme hľadať odpoveď na tieto otázky: či sú možné výčitky svedomia z dôvodu potreby morálnej istoty a z dôvodu formálneho nedostatku dôkazov, na základe ktorých je postavená morálna istota v súdnom procese. Na základe akých dôvodov vznikajú tieto výčitky svedomia, ak vzniknú, ako sa dajú vyriešiť? Aby sme mohli zodpovedať na všetky tieto otázky, potrebujeme najprv vysvetliť pojem morálnej istoty. Následne preskúmať jej miesto v rôznych situáciách, kde dochádza k určitému rozhodnutiu a v neposlednom rade treba analyzovať jednotlivé kánonické problémy, ktoré sa môžu objaviť a dotýkajú sa danej problematiky.

Pohľad civilného práva na problematiku morálnej istoty sudcu v kánonickom práva sa odlišuje od profesijnej etiky sudcu. Mohli by sme si položiť otázku, čo je profesijná etika sudcu a ako by sme ju mohli definovať.

Všeobecná definícia hovorí, že profesionálne konanie môžeme chápať ako stelesnenie kodifikovaných, principiálnych hodnôt a záväzkov. Ale mnohé aspekty profesionalizmu sú hodné kritiky. Predpokladá sa, že profesijná etika má isté pozitívne etické štandardy. „Prvoradým a najdôležitejším poslaním profesijnej etiky pre profesionálov by malo byť to, že sa snaží pomáhať dosahovať vlastný úspech cez všeobecne prijateľné štandardy, ako aj poskytnúť kompetentnú službu.“

Predpisy kánonického práva prízvukujú, že cirkevný sudca pri hľadaní pravdy nesmie hľadať kult vlastnej osobnosti a riešiť otázku podľa etiky danej situácie, aby sa takto zapáčil ľuďom, ale

---

² GROCHOLEWSKI, Z.: *Štúdie z procesného kánonického práva*. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jana Vojtaššáka, 1997, s. 25.

musí konať podľa pravdy a spravodlivosti, preniknutý láskou ku Kristovi a jeho spásonosnému cieľu.

V tejto súvislosti by sme mohli povedať, že skutočný profesionalizmus nevyhnutne zahŕňa určitú mravnú a morálnu dominantu, ktorá sa realizuje v profesionálnej povinnosti, v čo najsvedomitejšom vzťahu k otázke profesionálnej cti a vo vysokej miere profesionálnej zodpovednosti. Podľa toho, ako budú u jednotlivca zosúladené rýdzo profesionálne a morálne zásady, závisí úspech v zamestnaní či povolani, vyrovnanosť odborníkovej osobnosti, miera jeho tvorivého sebavyjadrenia. Na základe toho môžeme skonštatovať, že pohľad na činnosť sudcu kánonického práva a pohľad civilného práva sa v podstate zhodujú.

V tejto súvislosti sa v literatúre objavoval výraz „profesionálna etika“, ktorý bol do určitej miery podmienený spätosťou s profesionálnymi morálnymi kódexami a upozorňoval na dôležitosť dôkladného rozpracovania ich noriem, a výraz „profesionálna morálka“, vyjadrujúci vo formovaní týchto noriem určitú živelnosť. Oba tieto momenty vyjadrujú reálnu situáciu: normy profesionálnej morálky (odborníka profesionála – predstaviteľa určitej profesie) sa formovali pod silnejším vplyvom zainteresovaných organizácií a profesijných spoločenstiev, ako aj teoretického myslenia viac než mravné normy všeobecne.³

Problematika profesijnej etiky právniká spočíva v tom, že fixuje nielen všeobecné etické normy danej spoločnosti, ktoré sa zvláštnym spôsobom modifikujú v konkrétnej profesii, ale aj špecifické mravné postuláty, vyplývajúce zo statusu danej profesie. Právnik pri výkone svojho povolania (ako sudca, prokurátor, vyšetrovateľ a pod.) svojim rozhodovaním ovplyvňuje osudy mnohých ľudí, a preto musí mať rozvinutý cit pre zodpovednosť za svoju činnosť, riešenia a prijímané rozhodnutia. Nie je veľa takých odvetví profesijnej činnosti, ktoré by boli tak detailne regulované zákonom, ako je napr. procesná činnosť sudcu, prokurátora alebo vyšetrovateľa. Ich profesionálna i profesijná činnosť a prijímané rozhodnutia aj z formálneho aspektu musia byť striktné v súlade so zákonom. Rozhodovanie, ktoré nie je v súlade so zákonom, resp. obchádzanie zákona, jeho vedomé zneužitie, jeho zavádzajúca interpretácia a aplikácia sú v podstate nemravné (nemorálne).⁴

Takéto správanie protirečí nielen právnym normám, ale aj normám morálky, normám profesijnej etiky právniká. V tomto prípa-

---

³ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 71.

⁴ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 77.

de je nemorálne (neetické) nielen vedomé porušenie zákona, ale aj nesprávne, protizákonné konanie a rozhodovanie podmienené nedisciplinovanosťou a potrebnou úctou k právu, jeho predpisom a normám, ako aj neznalosťou alebo nezájmom o hlbšie osvojenie si nevyhnutných poznatkov, faktov na výkon svojej profesie a správne i spravodlivé rozhodovanie v daných veciach. Teda profesijná etika právnika sa formuje na základe vzájomného pôsobenia a vzájomného podmieňovania právnych a mravných (morálnych) princípov, noriem a právneho a morálneho vedomia.⁵

Morálna istota a jej pojem

Pojem morálnej istoty podľa Erdöho bol stanovený scholastickou filozofiou, preto pri výklade príslušného kánona musíme vysvetliť tento termín v súlade s definíciami a výkladmi, ktoré používa filozofia. Východiskom pri analýze pojmu „morálna istota“ je scholastická filozofia. Zaoberali sa ním napr. Tomáš Akvinský, René Descartes a František Suarez. Prví dvaja skúmali tento pojem najmä vo vzťahu k problému istoty viery a vplyvu vôle na formovanie istoty viery. František Suarez však vymedzil pre ďalšie poznávanie pojmu akýsi elementárny obsah, a to prostredníctvom pravidla, podľa ktorého na odmietnutie poslušnosti (rešpektovania) zákonu je potrebná morálna istota o tom, že daný zákon je nespravodlivý.⁶

Používanie termínu v scholastickej filozofii dokazuje určitú nejasnosť, pretože sa niekedy termín používa v subjektívnom zmysle na označenie absencie pochybnosti v subjekte (*certitudo assensus*), inokedy v objektívnom zmysle ako ontologický stupeň obsahu určitého poznania (*certitudo rei cognitae*). Svätý Tomáš Akvinský rozlišuje istotu nielen z objektívneho a subjektívneho aspektu, ale pozná aj absolútnu istotu (*certitudo absoluta*) a podmienenú istotu (*certitudo conditionata*). V kresťanskej reflexii, predovšetkým pri istote v matérii viery sa skúma aj vplyv vôle na formovanie istoty. Takáto istota v náuke Descarta vyúsťuje do istoty možnosti obmedzenosti človeka veci poznať. Popri „metafyzickej“ istote, ku ktorej sa prichádza prostredníctvom me-

⁵ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 78.

⁶ ERDŐ, P.: *La certezza morale nella pronuncia del giudice*. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 46 – 47.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

todického pochybovania, Descartes pozná aj „morálnu“ istotu, ktorá vládne každodennej praxi i životu a nie je kvantitatívne menšia, ale kvalitatívne iná ako metafyzická istota. Presný pojem morálnej istoty vypracovala až neskorá scholastika, čiže druhá scholastika. Často a v presnom význame tento pojem používa František Suarez, ktorý hlása, že odmietnuť poslušnosť zákonu je nutná morálna istota, že zákon je nespravodlivý. Ďalší vývoj vo filozofii, ktorý sa týkal morálnej istoty, už menej ovplyvnil kánonický pojem morálnej istoty.⁷

Kánonickoprávny obsah pojmu morálna istota sa síce odvodzuje od jeho filozofického a morálno-teologického základu, ale jeho obsah je iný. Týka sa síce aplikácie poznávacej schopnosti pri hodnotení určitých faktov, ale na rozdiel od filozofických a morálno-teologických vymedzení sa týka hodnotenia dôkazov, predložených v priebehu súdneho procesu. V úradných dokumentoch Cirkvi prvýkrát použila pojem „morálna istota“ Kongregácia pre biskupov a rehoľníkov v roku 1880.⁸

Argumentácia kongregácie je odrazom dlhoročného vývoja diskusie medzi kanonistikou a morálkou zaoberajúcou sa tým, do akej miery sa sudca má viesť čisto morálnymi postulátmi vo funkcii, v ktorej vystupuje ako právnik (sudca). V uvedenej inštrukcii je naznačený postup v tejto situácii. Zjednodušene povedané, aby sudca rozhodol pozitívne o vine, má sa usilovať o zistenie pravdivého stavu veci na podklade dôkazov, ktoré sú v súlade so zákonom. Keďže z povahy rozhodovania o vine, resp. nevine vyplýva vždy pochybnosť o tom, či rozhodnutie bude zodpovedať pravde, prichádza právu „na pomoc“ morálka.

Zákonodarca v predpise kán. 1869 § 1. CIC 1917 prvýkrát hovorí o nutnosti morálnej istoty sudcu pri vynášaní rozsudku. Prameňmi toho predpisu sú viaceré starobylé kánonické predpisy, zozbierané v Gratiánovom dekréte, ktoré hovoria o nutnosti dôkazov na to, aby bolo možné vyniesť súdne rozhodnutie. Napriek tomu tieto texty ešte nepoužívajú termín „morálna istota“, ktorý vznikol až v neskoršej dobe. Spomedzi prameňov spomína-

---

⁷ ERDÖ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2004, s. 47.

⁸ ERDÖ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2004, s. 47 – 48.

ného paragrafu najstarším dokumentom, ktorý obsahuje termín „morálna istota“, je inštrukcia Posvätnej kongregácie pre biskupov a rehoľníkov z roku 1880. Použitie pojmu „morálna istota“ spomínanou kongregáciou vyplynulo z bohatej histórie kauzistických diskusií medzi moralistami a kánonistami, ktorých predmetom boli morálne povinnosti sudcu v momente vynášania rozsudku. Ako kultúrne pozadie sa berú do úvahy diskusie moralistov v 17. a 18. storočí ohľadom istého svedomia na riešenie morálnej pochybnosti.⁹

Pápež Pius XII. vo svojom pamätnom príhovore sudcom Rímskej rotý 1. októbra 1942 (v ktorom vysvetlil koncept morálnej istoty) odvolávajúc sa na sv. Tomáša povedal: „... pravda je zákonom spravodlivosti. Svet potrebuje pravdu, ktorá je spravodlivosťou, a spravodlivosť, ktorá je pravdou.“¹⁰ Pápež Pius XII. vysvetlil, že morálna istota je stav, ktorý sa nachádza medzi stavom absolútnej istoty a pravdepodobnosťou (kváziistotou) ako dvoma krajnosťami. Absolútna istota je stav, v ktorom by sudca úplne vylučoval akúkoľvek pochybnosť ohľadne zistenej pravdy, resp. existencie protikladu. Cirkevný sudca ju podľa Pia XII. nemusí ohľadom stavu veci mať na vynesení (afirmatívneho rozsudku). Pravdepodobnosť je, naopak, stav, v ktorom by sudca nemohol vylučovať každú rozumnú pochybnosť (musel by pripúšťať existenciu pochybností tohto druhu) a ponechávala by otvorenú možnosť opaku, ktorý by mohol byť aj omylom a ktorý by mohol prispieť k ovplyvneniu jeho rozhodnutia vo veci. Pius XII. k tomu hovorí, že pravdepodobnosť nie je dostatočným základom na vynesenie (afirmatívneho) rozsudku ohľadne objektívnej pravdy nejakej skutočnosti.¹¹

⁹ ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 46 – 47.

¹⁰ GROCHOLEWSKI, Z.: Cirkevná spravodlivosť a pravda. In: DUDA, J. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1994. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1995, s. 10.

¹¹ NEMEC, M.: Princípy a zásady kánonického procesného práva. In: BRTKO, R. – ČERBOVÁ ČUNDRLÍK, V. – NEMEC, M. (ed.): *Prirodzené právo – jeho vývoj a prvky v rímskom a v kánonickom práve*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2014, s. 25 – 26. Porov. NEDUNGATT, G. – RUYSSSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: *KANONIKA* 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 923.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

Na základe tohto pápežského vyhlásenia Orio Giacchi sformoval krátku náukovú definíciu morálnej istoty, podľa ktorej „je to hodnotenie sudcu, proti ktorému chýba rozumný dôvod pochybnosti“.¹²

Morálna istota a kódexové predpisy

Platný kódex CCEO a kódex latinskej Cirkvi znovu potvrdzujú nutnosť morálnej istoty pri vynášaní rozsudkov. V predpisoch sa hovorí kán. 1291 CCEO a kán 1608 CIC¹³ sa hovorí:

§ 1. Na vynesenie akéhokoľvek rozsudku sa vyžaduje, aby sudca mal v sebe morálnu istotu vo veci, ktorú treba rozsudkom rozhodnúť.

§ 2. Túto istotu musí sudca čerpať z aktov a z dôkazov.

§ 3. Dôkazy musí sudca hodnotiť podľa svojho svedomia pri zachovaní predpisov zákona o účinnosti niektorých dôkazov.

§ 4. Sudca, ktorý túto istotu nemohol nadobudnúť, má vyhlásiť, že právo žalobcu nie je preukázané a pozvanú stránku má ako oslobodenú prepustiť, ak nejde o kauzu, ktorá má priazeň práva. V takom prípade treba vyniesť rozsudok v jej prospech.¹⁴

Koncept morálnej istoty patrí k podstate každého spravodlivého súdneho rozhodnutia, a to nielen vo veciach týkajúcich sa manželstva, tak ako hovorí predpis § 1 tohto kánonu. Koncept morálnej istoty patrí k podstate každého spravodlivého súdneho rozhodnutia, a to nielen vo veciach týkajúcich sa manželstva. Jeho význam upresnil Pius XII. v roku 1942 v termínoch, ktoré boli znovu navrhnuté v roku 1980 Jánom Pavlom II. Ján Pavol II. v príhovore k Rímskej rote 4. februára 1980 vyhlásil, že výklad morálnej istoty daný Piusom XII. zostane autentický aj pre pokoncilovú legislatívu. Takto boli prekonané pochybnosti, ktoré vznikli na základe osobitných procedurálnych noriem, vydaných provizórne a platných až doteraz pre cirkevné súdy Spojených štátov a neskôr aj pre cirkevné súdy v Austrálii.¹⁵

---

¹² ERDÖ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 48.

¹³ Kán. 1608, §§ 1,2,3,4. CIC.

¹⁴ Kán. 1291, §§ 1,2,3,4. CCEO.

¹⁵ ERDÖ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 50.

Naposledy upresnené pápežom Františkom v MMI, *Ratio procedendi* čl. 12: „K dosiahnutiu morálnej istoty vyžadovanej právom nestačí prevaha dôkazov a indícií, ale vyžaduje sa vylúčenie každej rozumnej pozitívnej pochybnosti právnej i skutkovej, hoci nie je úplne vylúčená možnosť opaku.“¹⁶

Pojem morálnej istoty tak *quaestio facti* (napr. rekonštrukcia toho, čo sa stalo pri spáchaní deliktu alebo pri príprave na slávenie manželstva), ako aj *quaestio iuris* (adekvátne kvalifikácia kriminálnej situácie alebo *caput nullitatis* pre manželstvo) a má právnu povahu *stricto sensu* v každom kánonickom procese. V skutočnosti kán. 1291CCEO patrí k bežnému kontradiktórnemu procesu a MMI, *Ratio procedendi* čl. 12 sa vzťahuje na každý kánonický proces (porovnaj MMI, úvod, základné kritérium č. 1 k. 1373 § 1). Prostredníctvom morálnej istoty sa kánonická legislatíva pokúša ponúknuť odpoveď na dve procesné požiadavky: *favor veritatis* a účinnosť systému. Na jednej strane *favor veritatis* vyžaduje, aby sa kongruencia rozsudku s hmotnoprávnou spravodlivosťou obnovila (v prípade, že sa vyhovie nároku navrhovateľov) alebo potvrdila (v prípade, že sa právne pozície odporujúcich strán považovali za spravodlivé, pokiaľ ide o sledovanú vec, prostredníctvom tzv. absolútneho rozsudku pozvanej stránky).¹⁷

Táto morálna istota je stavom ducha (por. kán. 1291 §§1 – 2.), čiže svedomia (porov. 1291 § 3 CCEO), ktorý má povahu sylogizmu a ktorý môže byť i dnes chápaný ako štruktúra úsudku.¹⁸ Čo sa týka svedomia a pravdy, pápež Ján Pavol II. sa o tom zmenil vo svojej encyklike *Veritatis splendor* čl. 75, v ktorom prizvukuje: „Zákonitá autorita sa musí záväzne usilovať o podporu správnej formácie osobného svedomia, pretože ak je svedomie dobré, pri-

¹⁶ NEDUNGATT, G. – RUYSSSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: *KANONIKA* 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 921 – 922.

¹⁷ NEDUNGATT, G. – RUYSSSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: *KANONIKA* 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 922.

¹⁸ ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Symposii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 51.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

rodzene inklinuje k pravde a má samo v sebe vybudovaný princíp poslušnosti, ktorý človeka pohýna splniť direktívy zákona.“¹⁹

Podľa príhovoru Jána Pavla II. z 26. januára 1984 je úlohou predovšetkým Rímskej rotý objasniť jurisprudenciu problému, ktoré sú otvorené v záležitosti *discretio iudicii* (porov. kán. 1095 b. 2 CIC a kán 818 b. 2 CCEO), podstatnej povinnosti manželstva (porov. kán. 1095 b.3 a kán. 818 b. 2 CCEO) alebo podvod (porov. kán. 1098 CIC a kán. 821 CCEO). Túto službu sudcov treba však zaradiť do rámca výkladu zákona.²⁰

Morálna istota však musí byť podložená objektivitou, čiže dôvody, ktoré k nej vedú, musia byť založené na takom hodnotení zo strany sudcu, ktoré sa opiera v maximálne možnej miere o spis a dôkazy (*ex actis et probatis*). Tak je to vyjadrené aj v spomínanom kánone 1869 CIC 1917, § 2, ale rovnakými slovami aj v kánone 1291, § 1 CCEO a v kánone 1608, § 2 CIC 1983. Morálna istota sa týka skutkového stavu (faktov) kauzy, nie právneho a nepripúšťa subjektivismus v hodnotení daného skutkového stavu. Z logického výkladu príslušného kánonu (ktorý je obsiahnutý vo všetkých troch kódexoch) vyplýva, že morálna istota je nevyhnutná len v prípade, že sudca vydáva afirmatívny rozsudok. Na vydanie rozsudku, ktorým žalobu zamietá, sa morálna istota nevyžaduje.²¹

O tejto morálnej istote kódex hovorí, že musí vyplývať „zo spisov a dôkazov kauzy“ v intenciách predpisu kán. 1291 § 2 CCEO. Výraz „*ex actis et probatis*“ jednotliví autori vysvetľujú rôzne. Podľa veľkej väčšiny autorov toto *ex actis* označuje spisy, čiže procesné dokumenty v zmysle starobylého výroku „*quod non est in actis, non est in mundo*“. Sú však aj takí autori ako Klaus Lüdicke, ktorí berúc do úvahy stredoveké pramene predmetného kánonu hlásajú, že ide žiadosti predovšetkým žalujúcej stránky, ale aj o námietky stránky žalovanej. Pre výklad spomínaného kánonu sa táto mienka nezdá byť prijateľná, už po aj vo svetle príhovoru Jána Pavla II. Rímskej rote, ktorý vyhlásil, že tu ide o úkony,

---

¹⁹ GROCHOLEWSKI, Z.: *Štúdie z procesného kánonického práva*. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jana Vojtaššáka, 1997, s. 42.

²⁰ ERDŐ, P.: *La certezza morale nella pronuncia del giudice*. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 49 – 50.

²¹ NEMEC, M.: *Princípy a zásady kánonického procesného práva*. In: BRTKO, R. – ČERBOVÁ ČUNDRLÍK, V. – NEMEC, M. (ed.): *Prírodné právo – jeho vývoj a prvky v rímskom a v kánonickom práve*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2014, s. 26.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

Po tomto konštatovaní sa môže zdať čudné, že kán. 1291 §4 CCEO a kán. 1608 § 4 CIC hovorí o kauzách, ktoré požívajú priazeň práva (*favor iuris*) – sem patria aj kauzy týkajúce sa platnosti manželstva (porov. kán. 779 CCEO a kán. 1060 CIC), pretože manželstvo sa považuje za platne slávené, ak boli navonok vykonané všetky potrebné úkony (porov. kán. 931§ 2 CCEO a kán. 124 § 2 CIC) a hovorí o nich ako o výnimke zo všeobecnej normy. Na prvý pohľad sa zdá, že všeobecná norma, podľa ktorej morálna istota nutná aj pre afirmatívny rozsudok, platí aj pre manželské kauzy, v ktorých je predmet sporu obvykle vyjadrený otázkou: „*An constet de nulitate matrimonii...*“. Takisto je možné, že v nejakom procese sa v žalobnom spise požiada o vyhlásenie platnosti a nie neplatnosti manželstva, ktoré bolo regulárne slávené. Aj v týchto prípadoch treba rozhodnúť v prospech platnosti manželstva, ak sudca nemohol dospieť k morálnej istote.²⁴

V súlade s formuláciou morálnej istoty CCEO zaväzuje sudcu, aby v odôvodnení rozhodnutia uviedol hodnotenie znaleckého posudku (kán. 1260 § 2 CCEO), pričom tento pokyn sa vzťahuje na každý dôkaz, ktorý má minimálne *fumus boni iuris*, t. j. schopnosť ovplyvniť morálnu istotu a rozsudok. Zachovať mlčanlivosť predpísanú v kán. 1281 § 1CCEO o týchto dôkazoch nie je možné, pretože by sa tým porušilo právo na sebaobhajobu tým, že by sa nezaručilo, „že právo na sebaobhajoby zostane vždy nedotknuté“. V konečnom dôsledku CCEO (a kánonické právne predpisy) prekonal formalistické postoje, ktoré obmedzovali slobodné hodnotenie vyhlásení strán a jednotlivých svedkov. CCEO pripúšťa možnosť morálnej istoty len na základe vyhlásenia jedného svedka (kán. 1253 a 1254 CCEO) alebo strán, dokonca len jedného (kán. 1217 § 2 a 1364 § 1. 2 CCEO), ktorý by teda tvoril úplný dôkaz s rôznymi zárukami, ktoré majú zabrániť svojvôli alebo na-

---

sed Edition. In: *KANONIKA* 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 923.

²⁴ ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 51.

ivite pri jeho hodnotení.²⁵ Takže ich hodnota je stanovená zákonom, hoci ako výnimka.²⁶

Ďalším problémom z praktického hľadiska je problém napätia medzi povahou morálnej istoty sudcu. Čiže stavom jeho ducha a zákonným predpisom o prameňoch, na základe ktorých má sudca dospieť k morálnej istote *ex actis et probatis* v zmysle predpisu kán. 1291 § 2, ako sme už hovorili vyššie. Zákon stanovuje aj spôsob, ktorým sudca má dospieť k morálnej istote. Kán. 1291 § 3 CCEO opäť potvrdzuje všeobecný princíp, že v Cirkvi platí systém slobodného hodnotenia dôkazu, čo znamená, že sudca musí hodnotiť podľa svojho svedomia. Dovoľuje sa teda hodnotiť dôkazy podľa morálneho kritéria. V tomto kontexte svedomie je „aplikáciou prirodzených schopností poznania na dôkazy v kauze, aby mohli byť zhodnotené podľa toho, aká je ich právna váha“.²⁷

Zároveň treba zdôrazniť, že pri hľadaní pravdy a spravodlivosti sudca nesmie hľadať kult vlastnej osobnosti a riešiť otázku podľa etiky danej situácie, aby sa takto zapáčil ľuďom, ale musí konať podľa pravdy a spravodlivosti, preniknutý láskou ku Kristovi a k jeho spásanosnému cieľu.²⁸

Pokiaľ ide o *favor veritatis* v kánonickej stope, je zvykom poznamenať, že musia byť „prítomné technicko-právne záruky, ktoré predovšetkým nebránia hľadaniu pravdy (...), ale ktoré napriek tomu umožňujú dospieť k záveru. V každom právnom predpise sa operatívna ochrana práv v skutočnosti stretáva s dvoma požiadavkami, ktoré sa môžu javiť ako nezlučiteľné: na jednej strane

---

²⁵ NEDUNGATT, G. – RUYSSSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: *KANONIKA* 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 924.

²⁶ ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 52.

²⁷ ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 51 – 52. PETRO, M.: Svedomie vo Svätom písme a Druhom vatikánskom koncile s akcentom na náboženskú slobodu. In: PETRO, M. a kol. *Problematika svedomia – jej vedecká a praktická interpretácia*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Vydavateľstvo PU, 2014, s. 12 – 34.

²⁸ FALTIN, D.: Pastoračný pohľad kňaza – sudcu v Cirkvi. In: DUDA, J. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1994. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1995. 41.

s potrebou zaviesť účinné prostriedky na napadnutie hypoteticky nespravodlivého rozsudku (v samotnom rozsudku musí byť uvedená lehota na podanie žaloby) a na druhej strane s potrebou zaručiť stabilitu právnych vzťahov, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie poriadku a pokoja požadovaného Augustínovou definíciou mieru ako sociálneho aj osobného“.29

Profesijná etika a jej predmet

Keď chceme hovoriť o profesijnej etike sudcu, najprv si musíme ujasniť, čo znamená profesijná etika. Čipkar ju charakterizuje tak, že profesijná etika pomáha hľadať identitu profesie, apeluje na cit a svedomie. Normy profesijnej etiky sú kritériami správania odborníkov, hodnotenia ich kvalít a zároveň hodnotenia fungovania samotnej profesie.30 V tejto súvislosti sa v literatúre objavoval výraz „profesionálna etika“, ktorý bol do určitej miery podmienený spätosťou s profesionálnymi morálnymi kódexami a upozorňoval na dôležitosť dôkladného rozpracovania ich noriem, a výraz „profesionálna morálka“, vyjadrujúci vo formovaní týchto noriem určitú živelnosť. Oba tieto momenty vyjadrujú reálnu situáciu: normy profesionálnej morálky (odborníka profesionála – predstaviteľa určitej profesie) sa formovali pod silnejším vplyvom zainteresovaných organizácií a profesijných spoločenstiev, ako aj teoretického myslenia viac než mravné normy všeobecne.31

Bezpochyby do profesijnej etiky patria aj rolové normy, Krsková ich definuje takto: „*Niektoré z rolových noriem definujú profesijné roly, t. j. špecifikujú kvalifikáciu či charakteristiku odborníka a správanie, na ktoré je v súvislosti s ňou oprávnený či povinný. Hovoria napríklad o podmienkach získania istého vzdelania, špecifikujú druh činností, na ktoré takáto kvalifikácia oprávňuje. Teda právnik, lekár, novinár a iní odborníci zaujímajú pozíciu definovanú súhrnom rolových noriem, obsiahnutých v právnych, ale aj v iných prameňoch. Rolové normy aspoň implicitne obsahujú status odborníka a v súhrne tvoria profesijné právo*“.³²

²⁹ NEDUNGATT, G. – RUYSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: KANONIKA 10/2020, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020, s. 924 – 925.

³⁰ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 73.

³¹ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 71.

³² KRŠKOVÁ, A.: *Etika právnického povolania*. Studia Iuridica Bratislavensia. Bratislava: PFUK, 1994, s. 24.

Objavujú sa pojmy „profesijná etika“ a „profesijná morálka“, späté s fixáciou nielen všeobecných etických noriem danej spoločnosti, ktoré sa zvláštnym spôsobom modifikujú v konkrétnej profesii, ale aj špecifické mravné postuláty, vyplývajúce zo statusu danej profesie. Ide o etické aspekty určitého povolania, profesie (o profesijnú etiku právniká všeobecne alebo o etiku jednotlivých právnických profesií – sudcovskú etiku, advokátsku etiku, etiku prokurátora, etiku komerčného právniká, notára, vyšetrovateľa alebo aj o lekársku etiku, pedagogickú, novinársku, vojenskú, podnikateľskú inžiniersku, etiku vedecko-výskumnej činnosti atď.).³³

Poslaním profesijnej etiky je vytvárať etickú koncepciu určitého povolania vo vzťahu ku škále základných spoločenských hodnôt, ktorým má toto povolanie slúžiť. Medzi tieto hodnoty patria:

1. sloboda a sebaurčenie (človek má mať možnosť slobodne konať v takom rozsahu, ktorý je v súlade nielen so všeobecne uznávanými hodnotami a mravnosťou, ale aj v súlade s jeho vlastným svedomím a najlepším poznaním, za čo nesie svoju zodpovednosť; je rešpektovaný ako aktér vlastného života);³⁴
2. ochrana pred bezprávím („Ľudia by mali byť chránení pred stratou či narušením svojej telesnej či psychickej integrity, ale aj pred útokmi na vlastníctvo.“... „Bez takejto ochrany pred tými, ktorí na spomínané hodnoty siahajú, nie je možný civilizovaný život.“);³⁵
3. rovnosť príležitostí (každému by mala byť poskytnutá rovnaká príležitosť podieľať sa na dobre, spravodlivosti, humanitosti, blahu a pod., ktoré vytvárajú pre spoločnosť);
4. súkromie (každý musí akceptovať právo iného na samotu, intimitu a kontrolu informácií o osobných a súkromných záležitostiach);³⁶
5. minimálny blahobyt („Minimálny životný štandard predstavuje podmienky pre normálny zdravotný stav a zabezpečenie osobných potrieb, ako i garantovanie bezpečnosti na úrovni dôstojnej človeka.“).³⁷

³³ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 72.

³⁴ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 72.

³⁵ KRŠKOVÁ, A.: *Etika právnického povolania*. Studia Iuridica Bratislaven-sia. Bratislava: Právnická fakulta UK 1994, s. 22.

³⁶ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 72.

³⁷ KRŠKOVÁ, A.: *Etika právnického povolania*. Studia Iuridica Bratislaven-sia. Bratislava: Právnická fakulta UK 1994, s. 23.

Profesijná etika právnika

Pre profesijnú etiku právnika je práve charakteristická tesná spojitosť právnych a morálnych noriem a princípov regulujúcich jeho profesionálnu činnosť. Právnik má oporu v zákone pri realizovaní právnej a morálnej požiadavky spravodlivosti do praxe. Akékoľvek rozhodnutie prijaté štátnym orgánom musí byť zákonné a spravodlivé; navyše, zákonným môže byť iba spravodlivé rozhodnutie, nespravodlivosť nemôže byť zákonom. V tomto je správne definovaný vzťah právneho a morálneho aspektu v činnosti akéhokoľvek právnika.³⁸

Akékoľvek rozhodnutie, resp. úkon vyšetrovateľa, prokurátora, sudcu, ak zodpovedá zákonu, jeho správne poňatej podstate, potom zodpovedá mravným normám, v ktorých má oporu zákon. Rozhodovanie, ktoré nie je v súlade so zákonom, resp. obchádzanie zákona, jeho vedomé zneužitie, jeho zavádzajúca interpretácia a aplikácia sú v podstate nemravné. Takéto správanie protirečí nielen právnym normám, ale aj normám morálky, normám profesijnej etiky právnika. V tomto prípade je nemorálne nielen vedomé porušenie zákona, ale aj nesprávne, protizákonné konanie a rozhodovanie podmienené nedisciplinovanosťou a potrebnou úctou k právu, jeho predpisom a normám, ako aj neznalosťou alebo nezaujmom o hlbšie osvojenie si nevyhnutných potrebných poznatkov, faktov na výkon svojej profesie a správne i spravodlivé rozhodovanie v daných veciach. Teda profesijná etika právnika sa formuje na základe vzájomného pôsobenia a vzájomného podmienovania právnych a mravných princípov, noriem a právneho a morálneho vedomia. Sudca, prokurátor a vyšetrovateľ, uplatňujú svoju funkciu v záujme občianskej spoločnosti a demokratického právneho štátu a plniac ich vôľu, sa riadia zákonom, svojimi mravnými princípmi a svojím svedomím. Ich dodržiavanie mravných noriem, spravodlivé alebo nespravodlivé rozhodovanie v daných veciach je kontrolované spoločenskou mienkou.³⁹

Podľa Čipkara miera akceptácie práva a tým efektívnosť práva podmieňuje aj skutočnosť, či proces tvorby práva vyrastá zo všeobecne uznaných hodnôt spoločnosti, jej morálky, kultúry a tradícií. Podmienkou platnosti a závažnosti práva v jusnaturalizme je súlad práva stanoveného štátom s prirodzeným pravom. V právno-pozitivistickej literatúre je skúmanie vzťahu medzi prá-

---

³⁸ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 77.

³⁹ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 77 – 78.

vom a mravmi samozrejme. Ak ide o vplyv mravov na právo, zvyčajne sa poukazuje na pojmy a oblasti morálky, ktoré môžu ovplyvňovať zákonodarstvo, poskytovať kritériá na kritiku existujúceho práva, a preto je vhodné na ne pri interpretácii práva prihliadať. Vplyv práva na morálku sa redukuje na zistenie, že vzhľadom na istú kultúrnu podmienenosť existuje tendencia považovať existujúce právne pravidlá za morálne správne. V týchto úvahách chýba uznanie úlohy právnych pravidiel pri umožňovaní účinnej realizácie morálky v skutočnom správaní ľudí. Z tohto vyplýva, že morálne pravidlá nemôžu fungovať v sociálnom vákuu alebo vo vojne všetkých proti všetkým. Vnútoraná morálka práva neznamena jej redukciu na problematiku právnej spravodlivosti, teda na spravodlivosť ako formálnu požiadavku, z čoho vyplýva, že s rovnakými prípadmi by sa malo nakladať rovnako.⁴⁰

Dodržiavanie práva v našej spoločnosti všetkými subjektmi práva nevyplýva len z právnych predpisov. Je to aj povinnosť, ktorá dosahuje aj čisto morálny aspekt, patrí medzi základné princípy profesijnej etiky právnikov. Na vysvetlenie vzťahu morálnych noriem a princípov treba uviesť, že morálne normy sú také zásady, ktoré regulujú niektorú stránku správania (napr. hovor pravdu, neponižuj osobnosť človeka atď.) a morálne princípy sú všeobecnejšie morálne požiadavky, ktoré sa dotýkajú celej línie správania a určitým spôsobom spájajú do jedného celku morálne vedomie a morálne kvality osobnosti (spravodlivosť, zodpovednosť, dobro, zlo, dodržiavanie zákonnosti, osobná česť a ľudská dôstojnosť atď.).⁴¹

Predstavy o morálke patria medzi faktory ovplyvňujúce obsah platného práva (sú teda jedným z materiálnych prameňov). Napríklad rozdiely v náboženskom povedomí, ktoré do nemalej miery formuje spoločenské predstavy o morálne správnom a morálne nesprávnom, dokážu viesť k rozdielom v legislatíve (katolícke Poľsko má odlišnú potratovú politiku ako liberálne Holandsko, islamský svet priznáva ženám odlišné postavenie ako súčasná demokratická Európa atď.). Neplatí to, samozrejme, v absolútnom meradle, no určitý vplyv tu nepochybne je.⁴² Dodržiavanie zákonnosti znamená zvyšovanie účinnosti a kvality akejkoľvek činnosti právnika a zároveň vedie k rozvoju demokracie spoločnosti. Preto je postavená na nasledujúcich princípoch.

⁴⁰ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 111.

⁴¹ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 80.

⁴² TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 34.

- 1. Princíp dodržiavania zákonnosti** súvisí s princípom spravodlivosti rozhodnutia a princípom profesionálnej cti. Spravodlivosť je spojená s objektivitou právnicka, s jeho nestrannosťou. Pojem spravodlivosť zodpovedá pojmu objektivnosť, je jeho synonymom. Základom objektivnosti je poznanie materiálnej pravdy, objektivne zistenie skutočnosti, pravdy, ktorá nie je závislá od subjektívnej vôle.
- 2. Princíp spravodlivosti** predpokladá predovšetkým dôslednosť pri aplikácii práva v demokratickej spoločnosti.
- 3. Princíp profesionálnej cti** právnicka vyplýva z predpokladu čestnosti, pravdivosti a presnosti právnicka pri výkone jeho služobných povinností. Predpokladá schopnosť právnicka odmietnuť ochranu takých záujmov, ktoré by boli v rozpore s celospoločenskými záujmami. Tento princíp predpokladá elimináciu takých vlastností a prejavov v správaní právnicka, ako je ľahostajný vzťah k osudu ľudí, formalizmus, povýšenosť, zneužitie právomoci atď.⁴³

Podľa Fullera príčinou mnohých nejasností v diskusiách o vzťahu práva a mravov môže byť fakt, že sa nerozlišuje medzi morálkou ašpirácie a morálkou povinnosti.⁴⁴ Morálka ašpirácie je najzrozumiteľnejšie formulovaná v gréckej filozofii. Ide o morálku dobrého života, schopnosť byť dokonalý, schopnosť najlepšieho uplatnenia schopnosti človeka. Namiesto ideí správneho a nesprávneho, morálnej požiadavky a morálnej povinnosti, stretávame sa skôr s chápaním riadneho a vhodného správania, ktorým sa vyznačuje človek konajúci, ako najlepšie vie.⁴⁵

Kým morálka ašpirácie sa začína na vrchole ľudského snaženia, morálka povinnosti sa začína na najnižšej úrovni. Táto morálka povinnosti stanovuje základné pravidlá, bez ktorých nie je možná usporiadaná spoločnosť (bez nich táto spoločnosť nemôže dosiahnuť isté ciele). Je to morálka Starého zákona a Desatora. Hovorí v pojmoch „neurobíš“ a menej často „urobíš“. Nesúdi človeka za to, že nevyužíva príležitosti na úplnú realizáciu svojich schopností, ale namiesto toho ho súdi za to, že nerešpektuje základné požiadavky spoločenského života.⁴⁶

Morálku, ktorá umožňuje právo, predstavuje osem požiadaviek vnútornej morálky práva. Známych osem požiadaviek, ktoré tu

---

⁴³ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 80.

⁴⁴ FULLER, H. Lon. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 12 – 36.

⁴⁵ FULLER, H. Lon. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 13.

⁴⁶ FULLER, H. Lon. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 13.

vymedzuje a ktoré sa niekedy označujú aj ako tzv. formálne (procesné) prirodzené právo, znie takto:

1. Prvou, triviálnou, požiadavkou je samotná existencia všeobecných pravidiel (zákonov), ktoré sa budú v praxi aplikovať, aby sa každý prípad nemusel rozhodovať ad hoc.
2. Druhou požiadavkou je zverejnenie, resp. sprístupnenie prijatých právnych pravidiel ich adresátom (čiže vlastne existencia gnozeologických prameňov práva; bez nich by sa človek o platnom práve nedozvedel, pričom zásadnou je tu predovšetkým existencia primárnych, t. j. oficiálnych, gnozeologických prameňov práva).
3. Tretou požiadavkou je princíp aretroaktivity, teda požiadavka vylúčenia (pravej) spätnej účinnosti (pôsobnosti) zákonov. Ako naznačuje Fuller, retroaktivita pácha dvojakú škodu – jednak predstavuje nespravodlivý postih adresáta za niečo, čo vykonal v čase, keď to bolo legálne, a jednak vytvára rámcovú neistotu ohľadom správania podľa aktuálnych pravidiel, ktoré môžu byť v budúcnosti retroaktívne zrušené (retroaktivita teda podkopáva integritu pravidiel pôsobiacich v budúcnosti).
4. Štvrtou požiadavkou sú nároky na zrozumiteľnosť prijatých pravidiel, keďže absencia zrozumiteľnosti spôsobuje neistotu o tom, ako sa správať (teda čo je dovolené, čo zakázané a čo prikázané).
5. Piatou požiadavkou je vnútorná bezrozpornosť právneho systému, t. j. vyhýbanie sa prijímaniu takých právnych pravidiel, ktoré si navzájom odporujú (keďže nemožno konať X a zároveň non-X).
6. Šiesta požiadavka káže, aby boli prijímané len také pravidlá, ktoré sú splniteľné. Čiže je neprípustné vyžadovať správanie, akého ten, na koho sa pravidlo vzťahuje, nie je objektívne schopný.
7. Siedma požiadavka sa týka frekvencie právnych (legislatívnych) zmien. Káže, aby právo nebolo príliš často menené, pretože sa v ňom potom jeho adresát nedokáže dostatočne zorientovať.
8. A napokon, ôsma požiadavka sa týka zhody medzi vyhlásenými právnymi pravidlami a ich uplatňovaním v praxi. Ak bude zákon v praxi ignorovaný alebo ak bude aplikovaný selektívne (teda len v časti alebo len v niektorých prípadoch, či pri niektorých náhodných subjektoch), stráca sa právna istota. Fuller nazýva uvedených osem požiadaviek vnútornou morálkou práva. Systém, ktorý ich nespĺňa, podľa neho

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

nemá nárok nazývať sa právom (čím sa vlastne vraciame späť k téme pojmu práva).⁴⁷

Tu môžeme povedať, že Fullerova právna filozofia je ovplyvnená etikou cnosti (Fuller hovorí aj o tzv. morálke aspirácie), uvedených osem požiadaviek je však nutným minimom a má deontologickú povahu (v jeho koncepcii tzv. morálku povinnosti).⁴⁸

Vnútoraná morálka zákona zahŕňa tak morálku povinnosti, ako i morálku aspirácie. Rozdiel medzi morálkou povinnosti a morálkou aspirácie tvorí imaginárna škála, ktorá sa začína tými najzrejmejšími a najnákladnejšími morálnymi povinnosťami a stúpa k najvyšším cieľom čakajúcim na človeka (nátlak povinností ustupuje a začína sa snaha o brilantnosť). Špecifické kvality vnútornej morálky zákona. Tam, kde hovoríme o základnej morálke sociálneho života, povinnosti, ktoré platia pre osoby vo všeobecnosti (na rozdiel od tých, ktoré platia pre určitých jednotlivcov), vyžadujú iba zhovievavosť (sú vo svojej prirodzenosti negatívne: nezabiješ, nezraníš, neoklameš, neohovoriš atď.). To znamená, že vieme vyvinúť normy, ktoré dosť presne označujú stav správania, ktorému by sme sa mali vyhnúť. Ale požiadavky vyžadujú viac ako iba zhovievavosť. Sú vo svojej podstate utvrdzujúce: oboznamujú so zákonom, robia ho koherentným a jasným a ako strážca dohliadajú, aby boli nimi vaše rozhodnutia vedené. Aby sme tieto požiadavky splnili, musí byť ľudská energia smerovaním k špecifickým cieľom a nie iba odradzovaním od škodlivých činov.⁴⁹

---

⁴⁷ FULLER, H. Lon. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 41 – 42. Porov. TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 36.

⁴⁸ TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 36.

⁴⁹ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 96.

Profesijná etika sudcu

Etike sudcovského povolania sa venuje v súčasnosti značná pozornosť nielen zo strany právnickej, ale aj laickej verejnosti. Táto skutočnosť vyplýva z vývoja úlohy a postavenia sudcu v našej spoločnosti. V súvislosti so zmenou hodnotového systému spoločnosti po roku 1989 sa mení aj názor na fungovanie jednotlivých inštitúcií štátnej moci. Je nevyhnutné prehodnotiť súčasný model súdnictva vo vzťahu k ostatným zložkám moci, ale i samotný model súdnictva ako takého.⁵⁰

Sudcovská funkcia je jednou z najstarších a najtrvalejších článkov štátnej moci. História pozná sudcov už v období dávneho stredoveku, kde títo predstavovali osoby, ktorým bola zverená do rúk úloha rozhodovať v sporoch medzi občanmi. Táto moc sa im prisudzovala preto, lebo boli natoľko akceptovaní spoločnosťou občanov ako ľudia, ktorí svojím správaním a charakterom mohli byť príkladom pre ostatných. V minulosti síce ich úloha spočívala viac v dozeraní nad správnym vykonávaním Božích trestov ako v samotnom rozhodovaní sporov, ale táto úloha bola prekonaná a ich poslanie nadobudlo úplne iný rozmer. Postavenie sudcu sa v histórii menilo a vyvíjalo. Pri charakteristike jeho „úradu“ nikdy nechýbal výpočet vlastností (etických kritérií), ktoré by ho mali charakterizovať (premietnuté do každého právneho aktu, jeho rozhodovania, veď sudca rozhoduje na základe práva, ktoré má, okrem iného, aj morálny podtext, spočívajúci v normách akceptovaných spoločnosťou).⁵¹

Slovami Tomáša Gábriša: „Jej podstatou je predstava, že právnik aplikuje na rôzne právne situácie svoje intelektuálne nadobudnuté cnosti (schopnosti, zručnosti a skúsenosti), ktoré možno a treba u každého jedinca rozvíjať.“ Gábriš tu síce hovorí o cnostiach ako o schopnostiach, zručnostiach a skúsenostiach, no ich súčasťou sú aj rysy charakteru (čo je idea, ktorá čerpá práve z etiky cnosti – hovorí sa napríklad o sudcovskej umiernenosti, sudcovskej odvahe či sudcovskej spravodlivosti). V tomto kontexte možno poukázať aj na vyjadrenie Lucie Berdisovej, ktorá uvádza, že „etika sa do nás dostáva cez skúsenosť získavanú od pra-

---

⁵⁰ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 107.

⁵¹ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 107.

vidiel, napodobňovaním autorít a reflexiou, ale v istom štádiu je už inštinktom, nie deliberáciou podľa pravidiel alebo princípov“.⁵²

Okrem toho – ako sme uviedli – sa sudca riadi predpismi a normami profesionálnej morálky. Tieto morálne normy rozdeľujeme na normy platné všeobecne pre profesiu právnik a normy platné pre konkrétnu právnickú profesiu. Predpis zákona 335/1991 Z. z. sú jedným z predpokladov výkonu sudcovskej funkcie aj „morálne vlastnosti, ktoré dávajú záruku, že bude sudcovskú funkciu riadne zastávať“.⁵³ Etický aspekt je jedným zo základných predpokladov voľby sudcov. Veď na to, aby sudca mohol súdiť iných, musí sám predstavovať dostatočnú autoritu hodnú patričného rešpektu. Verejnosť očakáva od sudcov, aby dodržiavali platné právne predpisy a vo svojom rozhodovaní rešpektovali zásady etiky a morálky. Sudca garantuje nezávislý výkon svojej funkcie tým, že rozhoduje iba na základe práva a svedomia, a ak máme posudzovať jeho svedomie a vedomie, mali by sme tak robiť len v rámci axiómy etiky a morálky. Na to, aby sa nespreneveril prívlastku dôstojnej a rešpektovanej autority, nemala by sa jeho morálna bezúhonnosť stať predmetom zbytočnej polemiky.⁵⁴

V Ústave Slovenskej republiky sa deklaruje nezávislosť súdnictva, čo je samo osebe primárnym predpokladom zdravého fungovania súdnej moci. Široká verejnosť vidí (alebo chce vidieť) v sudcovi silnú a nezávislú osobnosť, ktorá slúži dobru spoločnosti. Preto je pre sudcu dôležité presvedčiť verejnosť o oprávnenosti svojho postavenia v roli toho, kto súdi, ale aj v roli predstaviteľa štátnej moci, ktorá je popri zložke výkonnej a legislatívnej rovnocenná.⁵⁵

Tak ako vyplýva z ústavy, sudcovská nezávislosť ako špecifickým znakom súdneho orgánu. Nie je to privilégium samotných sudcov, ale ústavné právo občanov existujúce v zaujme ústavnosti a zákonnosti v rozhodovacej činnosti sudcov. Zároveň slúži občanom aj celej spoločnosti. Predovšetkým však § 5 ods. 6 zákona o sudcoch a prísediacich apeluje na morálny štandard, integritu sudcu, ako aj to, že sudca nemá obchodné, majetkové alebo finančné vzťahy s osobami z prostredia organizovaného zločinu, čím určuje náležitý a zodpovedný výkon sudcovskej funkcie. Z rozhodnutia disciplinárneho senátu vo veci 5Ds/2/2019 zase

---

⁵² TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 55 – 56.

⁵³ Zákon 335/1991 Z. z.

⁵⁴ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 109.

⁵⁵ ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 108.

vyplýva, že morálny štandard a integritu sudcu „treba chápať ako určitú spoľahlivosť sudcu, teda, že sa možno na neho spoľahnúť, bez pochybností mu dôverovať, že je spôsobilý riadne dodržiavať všetky zákonom uložené povinnosti sudcu ako takého, ale aj dodržiavať etické zásady ako pravidlá etického správania sudcu, že sa zdrží všetkého, čo by mohlo narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu a bude dodržiavať všetky povinnosti aj voči súdnictvu ako stavu, t. j. šírenie dobrého mena súdnictva, a že neohrozí dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov.“ Z tohto dôvodu sa zameriame na zvolené hodnoty sudcovskej etiky a etické pozadie, ktoré ich zabezpečuje.⁵⁶

Nezávislosť vo vzťahu k účastníkovi konania je imperatívom pri výkone sudcovského povolania. Treba si uvedomiť, že akékoľvek ovplyvňovanie sudcu je neprípustné. Nejde len o priame ovplyvňovanie, ale o konanie každého druhu, ktoré nesie v sebe potenciál ovplyvniteľnosti. Nezávislosť sudcu je vo svojom princípe jednoznačná. Jej podstata spočíva v tom, že sudca je autonómny, nezávislý pri rozhodovaní o konkrétnej veci.⁵⁷

Základnou požiadavkou medzinárodných zmlúv a vnútroštátneho práva je právo na spravodlivý súdny proces pre každého. Na to nadväzuje zabezpečenie nestrannosti a nezávislosti súdov. Sudcovská nezávislosť, a teda aj nezávislosť sudcu je základnou požiadavkou každého právneho štátu. V záujme právnej istoty a zvýšenia dôvery spoločnosti voči justícii je potrebné, aby si každý sudca osvojil etiku sudcov. Sudca pri výkone svojej súdnej moci a zároveň svojho povolania je viazaný Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a zákonmi, pričom jeho viazanosť sa viaže aj na medzinárodné zmluvy, ktoré majú prednosť pred vnútroštátnymi zákonmi.⁵⁸

Základnými, dôležitými a vyžadovanými hodnotami sudcu od štátu a spoločnosti je nestrannosť a nezávislosť pri výkone sudcovskej funkcie. Aj keď sa obe tieto hodnoty uvádzajú veľmi často spolu, predsa len možno zdôrazniť, že nejde o synonymá. Pod

⁵⁶ PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 35.

⁵⁷ Porov. ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 260 – 261.

⁵⁸ PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 35.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

nezávislosťou vo všeobecnosti rozumieme, že sudca nesmie podliehať žiadnym vplyvom a silám mimo veci samej. To znamená, že sudca nie je viazaný príkazmi a tlakmi zo strán iných osôb, organizácií či inštitúcií, ktoré sa snažia pôsobiť na neho v procese rozhodovania a pri rozhodovaní vo veci samej. Podľa Sobeka: „Nezávislosť sa stala základným poznávacím znamením spravodlivej súdnej moci.“ Napríklad aj izraelský právny filozof a sudca Najvyššieho súdu štátu Izrael Aharon Barak vytvára koncept sudcovskej filozofie, v rámci ktorého tvrdí: „Sudcovská nezávislosť je ústrednou zložkou každej demokracie a má zásadný význam pre deľbu moci, pre právny poriadok a pre ľudské práva.“ Preto je veľmi dôležitá garancia nezávislosti sudcu už pri výbere uchádzača o túto pozíciu a rovnako aj po celý čas výkonu.⁵⁹

Nestrannosť ako ďalšia z povinností sudcu spočíva v nezaujatosti, ktorá svoje opodstatnenie nachádza najmä v súvislosti s pôsobením vo funkcii istého rozhodcu sporov. Nestrannosť sa prejavuje najmä vo vzťahu sudcu k účastníkom konania. Predstavuje eticko- profesijné vymedzenie priestoru jeho možností. Mala by sa prejavovať v uváženom, trpezlivom korektnom vystupovaní voči všetkým účastníkom konania. Zhmotnenie princípov výkonu funkcie predstavuje nestrannosť pre širokú verejnosť.⁶⁰

Naopak, pod nestrannosťou sudcu možno najbežnejšie rozumieť absenciu akéhokoľvek predsudku alebo zaujatosti pri vynášaní rozsudku, ako aj v procese pred jeho vynesení. Takáto definícia vyplýva z kontinuity v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Piersack proti Belgicku (1982), Carvalho proti Portugalsku (1994) a Gautrin a ďalší proti Francúzsku (1998), na ktorú nadväzuje aj judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky, Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a ostatných súdov v sústave súdnej moci Slovenskej republiky. Z uvádzanej rozhodovacej činnosti súdov tak vyplýva, že nestrannosť sudcov je nevyhnutným predpokladom riadneho fungovania sudcovského úradu a súčasťou spravodlivého procesu.⁶¹

---

⁵⁹ PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 35 – 36.

⁶⁰ Porov. ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 262 – 263.

⁶¹ PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 36.

S ústavnými právami, právomocami, postavením a najmä v záujme naplnenia viacerých článkov ústavy, týkajúcich sa súdnej ochrany občianskych práv a slobôd sudcovi patria určité povinnosti. Povinnosťou sudcu je, že má rozhodovať na základe ústavy, ústavných zákonov a zákonov, a to podľa najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne. Bez vysokej vzdelanostnej, odbornej, profesionálnej pripravenosti morálnej či mravnej úrovne je sudcovská nezávislosť nemysliteľná. Bez intelektuálneho osobnostného zázemia sudcu, širokej škály možností viesť vnútorný dialóg o veci vo všetkých štádiách súdneho konania sú sloboda a najlepšie presvedčenie nepredstaviteľné. Povinnosťou sudcu je zadovažiť si každý dôkaz, ktorý existuje, je prístupný, súvisí s vecou a má význam pre konečné rozhodnutie. Nemôže nespomenúť návrhy strán, odborné posudky, literatúru. Pri zasadnutí senátu sa berú do úvahy i názory ostatných sudcov. Akákoľvek zaujatosť a presadzovanie svojho názoru vytvoreného v prvopočiatoch konania sú nebezpečné. Sudca nesmie vopred vytvárať záver o rozhodnutí. Riadny, zákonný, spravodlivý a včasný výkon súdnictva obmedzuje sudcovskú nezávislosť. „Sudcovskú nezávislosť významne limitujú objektívne sociálne a politické determinanty, subjektívne svetonázorové, odborné, zdravotné a iné skutočnosti. Sudca aj v statuse svojho nezávislého postavenia v momente rozhodovacej súdnej činnosti je človek, ktorého špeciálnu úlohu určujú ústavné, zákonné a zvýšené eticko-profesijné a morálne normy. Dôležitú úlohu v tomto prípade zohráva aj samotný etický kódex sudcu.“⁶²

Sudcovská nezávislosť je jedným z kľúčových predpokladov nezávislosti súdnej moci a nezávislosť súdnej moci je, pochopiteľne, jedným z kľúčových elementov idey materiálneho právneho štátu; ide o súčasť materiálneho jadra akejkoľvek demokratickej ústavy. „Uvedený princíp je preto nutné chápať ako ústavnú normu (princíp); mal by prežarovať do ostatnej právnej reglementácie, pričom tá by mala byť v jeho svetle aj interpretovaná.“⁶³

Napriek legislatívnym zmenám, a to predpismi zákona č. 33/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/200 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vykonaným rozsiahlym reformám, zmeny v justícii, a konkrétne tieto zmeny nepriniesli poža-

⁶² Porov. ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2010, s. 262 – 263.

⁶³ TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 56.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

dovaný výsledok. V roku 2019 otriaslo verejnou mienkou v Slovenskej republike viacero korupčných káuz, ktoré sa bezprostredne dotkli niektorých právnických povolání, medzi ktoré patrili prokurátori, advokáti a sudcovia. Mediálny obraz o aktéroch tzv. Kočnerových káuz, medzi ktorými sa vyskytli aj sudcovia, obrátil pozornosť okrem možných trestnoprávných a disciplinárnych následkov aj na úlohu a podobu právnej etiky sudcu. Sudcovia, ktorí mali pôvodne ako piliere demokratického právneho štátu garantovať spravodlivosť, sa zrazu mali podieľať na páchaní trestnej činnosti alebo inak k nej prispievať. Tieto počiny v celej spoločnosti znížili právnu istotu. A tak sa o etiku sudcov začalo zaujímať viac ľudí častejšie a hlbšie. Nehovoríme len o ľuďoch, ktorí majú znalosti v tomto odbore, ale aj o študentoch a širokú laickú verejnosť. V podmienkach Slovenskej republiky nie je profesijná etika sudcov novinkou. Existuje tu dokument s názvom *Základné zásady sudcovskej etiky*, ktorý upravuje správanie sudcu pri výkone funkcie, ale aj mimo nej.⁶⁴

V súvislosti s týmito javmi Michal Krajčovič zároveň podotýka, že „oslabovanie pozície súdnej moci iniciuje proces deštrukcie právneho štátu“, a konštatuje, že „ak sa uvedené realizuje za súčasného nástupu krízy morálky v spoločnosti, je otázne, do akej miery možno efektívne regulovať spoločenské vzťahy za súčasného zachovania minimalizácie zásahov štátu do súkromnej sféry jednotlivca. Úpadok štátu a oslabovanie vplyvu spoločenských (etických) hodnôt v dennom živote vedie k prirodzenému napätiu v spoločnosti, pretože nemožno viac rozpoznať správne a spravodlivé od nesprávneho a nespravodlivého. Pomaly sa tak presadzuje zákon prírody – silnejší vyhráva“, pričom, ako uvádza Krajčovič, takýto stav následne vedie k štátnemu paternalizmu.⁶⁵

---

⁶⁴ PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 33.

⁶⁵ TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 56.

Záver

V súčasnosti sa s nespravodlivosťou stretávame čoraz častejšie, a preto ju spoločnosť vníma veľmi citlivo. Pojem spravodlivosť nie je preferovaný a dôležitý len pre sudcov a celý súdny systém, ale aj pre celú spoločnosť. Vyžadujeme ju v každej oblasti života a najdôležitejšou spravodlivosťou pre štát je spravodlivý výkon súdnej moci. Pretože ak budeme mať dôveru v súdny systém štátu a sudcov, budeme veriť, že naše práva a slobody budú chránené, a domáhať sa spravodlivosti nebude také náročné a zdĺhavé. Jednotlivé rozhodnutia sudov majú veľký vplyv na život jednotlivca a jeho prístup k spravodlivosti, ako aj na spoločnosť a nakoniec aj na samotný štát.⁶⁶

Čo sa týka problematiky morálnej istoty sudcu, v novej kánonickej legislatíve nedošlo k žiadnym zmenám ani sa nezmenil pojem morálnej istoty sudcu. Vzrástol však počet prostriedkov, ktoré majú vplyv na to, aby sa predišlo rozporu medzi tým, čo sudca pozná ako súkromná osoba, a tým, čo vypláva zo súdnych spisov a dôkazných materiálov. Podľa kánonickej tradície by mal sudca v takomto prípade rozhodnúť podľa objektívnej pravdy, a to napriek tomu, že z dôkazov, ktoré môžu stať na procesnom formalizme, vyplýva niečo iné.⁶⁷

Preto morálna istota cirkevného sudcu aj profesijná etika sudcu sú účinnými nástrojmi na dosiahnutie spravodlivosti tak v cirkevnom súdnictve, ako aj v súdnom systéme štátu.

Zoznam bibliografických odkazov

CODEX CANONUM ECCLESIAE ORIENTALIIUM, Kódex kánonov východných cirkví, Lublin: Vydavateľstvo Lublinskej arcidiecézy Gaudium, 2012. s. 882. ISBN 978-83-7548-090-0.

ČIPKÁR, J.: *Etika a právo*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010. 231 s. ISBN 978-80-7097-808-5.

⁶⁶ Porov. PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 38.

⁶⁷ Porov. ERDŐ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HOLEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004, s. 58.

Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti

- ERDÖ, P.: La certezza morale nella pronuncia del giudice. In: HO-LEC, P. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1997. Spišské podhradie – Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2004.
- FALTIN, D.: Pastoračný pohľad kňaza - sudcu v Cirkvi. In: DUDA, J. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1994. Spišské podhradie – Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1995. 35 – 46 s. ISBN 80-7142-031-X.
- FULLER, H. Lon. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998. 229 s. ISBN 80-86005-65-8.
- GROCHOLEWSKI, Z.: Cirkevná spravodlivosť a pravda. In: DUDA, J. (ed.): *IUS ET IUSTITIA Acta III*. Sympozii iuris canonici anni 1994. Spišské podhradie – Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1995. 9 – 31 s. ISBN 80-7142-031-X.
- GROCHOLEWSKI, Z.: *Štúdie z procesného kánonického práva*. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jana Vojtaššáka, 1997. 244 s. ISBN 80-7142-032-8.
- KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenská. 1996. s. 893. ISBN 80-7162-061-0.
- KRSKOVÁ, A.: *Etika právnického povolania*. Studia Iuridica Bratislavensia. Bratislava: PFUK, 1994. 132 s. ISBN 80-7160-065-2.
- NEDUNGATT, G. – RUYSSSEN, G.: A Guide to the Eastern Code A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Second Revised Edition. In: *KANONIKA 10/2020*, Roma, Edizioni Orientalia Christiana and Valore Italiano, 2020. 1181 p. ISBN 978-88-97789-74-1.
- NEMEC, M.: Princípy a zásady kánonického procesného práva. In: BRTKO, R. – ČERBOVÁ ČUNDRLÍK, V. – NEMEC, M. *Prírodné právo – jeho vývoj a prvky v rímskom a v kánonickom práve*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2014. 135 s. ISBN 978-80-7160-381-8.
- PETRO, M.: Svedomie vo Svätom písme a Druhom vatikánskom koncile s akcentom na náboženskú slobodu. In: PETRO, M. a kol. *Problematika svedomia – jej vedecká a praktická interpretácia*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Vydavateľstvo PU, 2014, s. 12 – 34. ISBN 978-80-555-1138-2.

PUZIOVÁ, K. – ŠOLTYS, D.: Miesto a význam základných hodnôt sudcovskej etiky v predpokladoch pre výkon funkcie sudcu. In: *Štát a právo*. Banská Bystrica: Univerzita Matej Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta, 1(2023), s. 32 – 40. ISSN 2644-643X.

TURČAN, M.: *Etické dimenzie teórií práva*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. s. 134. ISBN 978-80-7160-654-3

Zákon 335/1991 Zákon o sudcoch a sudoch Z. z.